Συμβολισμοί και προτυπώσεις στην λειτουργική ζωή της Εκκλησίας μας

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 26 Απριλίου, 2007

Θα ήθελα να μου πείτε ποιος είναι ο ρόλος και ο λόγος της εκκλησιαστικής μουσικής, του άμβωνα, των εικόνων, των εξαπτερύγων, των φώτων και κηροπηγίων, των ιερών σκευών, της πολυτελούς αμφιέσεως των ιερέων και αυτών των αμφίων.

Πρόκειται γιά μιά ἀπό τίς πιό ἐνδιαφέρουσες ἐρωτήσεις ἀφοῦ ἔχει νά κάνει μέ τό Α καί τό Ω τῆς πνευματικῆς ζωῆς πού εἶναι ἡ λειτουργική ζωή τῆς Ἐκκλησίας μας. Ταυτόχρονα ὅμως, ἀπαιτεῖ καί μιά ἀπό τίς πιό δύσκολες ἀπαντήσεις διότι καί τά ζητούμενα εἶναι πολλά ἀλλά καί διότι κάθε ἕνα ἀπό αὐτά θά χρειαζόταν μιά ὁλόκληρη ἐργασία γιά νά ἀπαντηθεῖ ἱκανοποιητικά. Θά προσπαθήσουμε, λοιπόν, περιληπτικά νά ἀπαντήσουμε στά τόσο σημαντικά καί ὡραῖα ἐρωτήματα.

Ἀρχίζοντας ἀπό τήν **ἐ κ κ λ η σ ι α σ τ ι κ ή μ ο υ σ ι κ ή** καί τό ρόλο της στή λατρευτική ζωή πρέπει νά ποῦμε αὐτό πού ὁ Μέγας Βασίλειος λέει ὅτι δηλαδή «ἐπειδή γάρ εἶδε τό Πνεῦμα τό ἅγιον δυσάγωγον πρός ἀρετήν τό γένος τῶν ἀνθρώπων, καί διά τό πρός ἡδονήν ἐπιρρεπές τοῦ ὀρθοῦ βίου καταμελοῦντας ἡμᾶς τί ποιεῖ; Τό ἐκ τῆς μελωδίας τερπνόν τοῖς δόγμασιν ἐγκατέμιξεν, ἵνα τῶ προσηνεῖ καί λείω τῆς ἀκοῆς τό ἐκ τῶν λόγων ὠφέλιμον λανθανόντως ὑποδεξώμεθα» (Βασιλείου, λόγος εις τόν Α΄ ψαλμό P.G 29,212B). Λέει, δηλαδή, ὁ Μέγας Βασίλειος ὅτι τό ἅγιο Πνεῦμα εἶναι αὐτό πού μᾶς δίδαξε τή μουσική στήν Ἐκκλησία διότι βλέποντας ὅτι οἱ ἄνθρωποι εἴμαστε δύσκολοι στό νά ἀκολουθήσουμε τήν ἀρετή καί ἐπιρρεπεῖς στήν ἡδονή εἶδε ὅτι ἄν ἀναμιχθεῖ ἡ εὐχαρίστηση τῆς μουσικῆς μέ τά εὐαγγελικά λόγια τοῦ κηρύγματος τότε εὐκολώτερα μπαίνουν στήν ψυχή καί ριζώνουν. Ὁ λόγος, λοιπόν, γιά τόν ὁποῖο ἡ Ἐκκλησία μας δέχθηκε τή μουσική στή λατρεία Της, καί μάλιστα τήν συγκεκριμένη μουσική, εἶναι γιά νά μαλακώσει τίς ψυχές τῶν ἀνθρώπων, νά τίς καλλιεργήσει καί τότε ὁ σπόρος τῶν λόγων νά βρίσκει πρόσφορο ἔδαφος καί νά καρποφορεῖ. Ὑπό αὐτήν λοιπόν, τήν ἔννοια δέν μποροῦμε νά ἀλλάξουμε οὔτε τά λόγια τῶν ὕμνων καί τῶν τροπαρίων, οὔτε τή μουσική διότι καί τά δύο εἶναι θεόπνευστα καί προέρχονται ἀπό τίς γραφίδες ἁγίων ἀνθρώπων πού ἦσαν «πλήρεις Πνεύματος ἁγίου», καί ἡ Ἐκκλησία ὡς Σῶμα Χριστοῦ τά δέχθηκε ὡς κατάλληλα γιά τή λατρεία τοῦ Θεοῦ καί τά καθηγίασε. Ἐξ ἄλλου πολλά εἶναι τά θαύματα καί οἱ ἀποκαλύψεις τοῦ Θεοῦ σχετικῶς μέ τήν ἐκκλησιαστική μουσική καί θά ἀρκεσθοῦμε νά ἀναφέρουμε ὅτι καί ὁ Τρισάγιος ὕμνος καί τό «Ἄξιον ἐστίν» ὄχι ἁπλῶς εἶναι

ὕμνοι θεόπνευστοι, ὅπως ὅλοι οἱ ὕμνοι τῆς κοινῆς λατρείας, ἀλλά καί τούς μάθαμε ἀπό τούς ἴδιους τούς Ἀγγέλους. Πολλές φορές ἄλλωστε ὁ Θεός ὄχι μόνο φώτισε τούς ἁγίους νά γράψουν λόγια καί μουσική ἀλλά καί τούς ἐπήνεσε ψάλλοντας ὅπως ἔκανε ἡ Παναγία στόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Κουκουζέλη.

Ὁ **Ἄ μ β ω ν α ς**, γιά τόν ὁποῖον ρωτᾶτε, συμβολίζει τόν ἀποκυλισθέντα λίθο τοῦ μνήματος πάνω ἀπό τόν ὁποῖο ὁ ἅγιος Ἄγγελος μετέδωσε τό χαρμόσυνο μήνυμα τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ὅπως ἀκριβῶς οἱ ἱερεῖς καί οἱ διάκονοι καί διαβάζοντας τό Εὐαγγέλιο καί κηρύττοντάς Το μεταφέρουν ἀκριβῶς τό ἴδιο μήνυμα. Πρέπει ἐπίσης νά γνωρίζετε ὅτι ὁ ἄμβωνας εἶχε παλαιότερα τή θέση του στό κέντρο τοῦ ναοῦ καί ἀπό ἐκεῖ διαβαζόταν, ἐμμελῶς πάντα, σύμφωνα μέ τά ὅσα εἴπαμε γιά τό ρόλο τῆς μουσικῆς, καί τό ἑωθινό εὐαγγέλιο πού ἔχει περιεχόμενο σχετικό μέ τίς ἐμφανίσεις τοῦ Χριστοῦ μετά τήν Ἀνάσταση. Τό ἑωθινό Εὐαγγέλιο σήμερα ἀναγινώσκεται ἐμμελῶς στό δεξιό μέρος τῆς ἁγίας Τραπέζης ἐπειδή ἀκριβῶς ὁ ἄγγελος ἐκάθισεν εἰς τό δεξιόν μέρος τοῦ μνήματος καί ἡ ἁγία Τράπεζα συμβολίζει τόν Πανάγιο Τάφο τοῦ Χριστοῦ.

Τά **ἑ ξ α π τ έ ρ υ γ α** συμβολίζουν τά ἑξαπτέρυγα Σεραφείμ, ἕνα ἀπό τά ἐννέα τάγματα τῶν Ἀγγέλων, ἀλλά καί ὅλες τίς ἀγγελικές δυνάμεις πού συνοδεύουν στήν εἴσοδο τοῦ Εὐαγγελίου καί συλλειτουργοῦν μέ τόν ἱερέα ἀφοῦ μάλιστα αὐτό παρακαλεῖ μυστικῶς καί ὁ ἴδιος («ποίησον σύν τῇ εἰσόδῳ ἡμῶν εἴσοδον ἁγίων ἀγγέλων γενέσθαι..») καί πού δορυφοροῦν καί περικυκλώνουν τόν Βασιλέα τῶν ὅλων κατά τή Μεγάλη Εἴσοδο. Παλαιότερα τά ἑξαπτέρυγα δέν κατασκευάζονταν ἀπό μέταλλο ἀλλά ἀπό ὕφασμα καί τά χρησιμοποιοῦσαν οἱ διάκονοι γιά νά διώχνουν, κουνώντας τά τυχόν ἔντομα πάνω ἀπό τό ἅγιο Ποτήριο.

Τά ἱερά σκεύη πολύ ἐπιγραμματικά συμβολίζουν :

Α) Τό **ἅ γ ι ο Π ο τ ή ρ ι ο** συμβολίζει τό ποτήριο τοῦ μυστικοῦ δείπνου

Β) Τό **ἅ γ ι ο δ ι σ κ ά ρ ι ο** τόν οὐρανό, γι’ αὐτό εἶναι καί στρογγυλό καί κρατεῖ τόν Δεσπότη τοῦ οὐρανοῦ, ὅπως λέει ὁ ἅγιος Συμεών Θεσσαλονίκης, ἀλλά καί τήν Ἐκκλησία πάνω στήν ὁποία τοποθετεῖ ὁ λειτουργός ἱερεύς κατά τήν ἀκολουθία τῆς προθέσεως ὅλα τά μέλη Της δηλαδή τόν Χριστό, ὡς Κεφαλή, βγάζοντας ἀπό τό πρόσφορο τό κεντρικό τμῆμα του πού λέει ΙηΣοῦς ΧριΣτός ΝΙΚΑ, τήν Θεοτόκο πού τήν τοποθετεῖ στό δεξιό μέρος τοῦ Χριστοῦ βγάζοντας ἀπό τό πρόσφορο τήν τριγωνική μερίδα πού γράφει Μήτηρ Θεοῦ, τίς ἐννέα κατηγορίες τῶν ἁγίων βγάζοντας ἀπό τό πρόσφορο τά ἐννέα μικρά τριγωνάκια ἕνα γιά κάθε κατηγορία (1 Ἄγγελοι, 2. Πρόδρομος καί Προφῆτες, 3.Ἀπόστολοι καί ἰσαπόστολοι 4. Ἱεράρχες 5.Μάρτυρες 6. Ὅσιοι, 7. Ἀνάργυροι 8. Θεοπάτορες Ἰωακείμ καί Ἄννα καί ἑορτάζοντες τήν ἡμέρα πού ἐπιτελεῖται ἡ Θ. Λειτουργία ἅγιοι 9. Ἅγιος τοῦ ὁποίου τελοῦμε τή Λειτουργία δηλαδή Ἰωάννης Χυσόστομος ἤ Μ. Βασίλειος) καί τέλος ὅλους

τούς ζῶντες ἀλλά καί κεκοιμημένους Ὀρθοδόξους, κανονικά Βαπτισμένους καί Μυρωμένους Χριστιανούς, οἱ ὁποῖοι μάλιστα δέν ἔχουν ἀρνηθεῖ τήν πίστη τους φανερά (ἔνταξη σέ αἵρεση, ἀποδοχή ἐπίσημα δοξασιῶν ὅπως τῆς ἀστρολογίας, πολιτικός γάμος, δήλωση γιά καύση τοῦ σώματος μετά θάνατον, αὐτοκτονία κ.ἄ) διότι μόνον αὐτοί εἶναι μέλη τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, μέλη τῆς Ἐκκλησίας.

Γ) Ἡ **λ α β ί δ α** συμβολίζει τή λαβίδα μέ τήν ὁποία τό Σεραφείμ ἔδωσε στόν Ἠσαΐα ἕνα ἀναμμένο κάρβουνο στό στόμα. Κάρβουνο ἀναμμένο εἶναι καί τό Δεσποτικό Σῶμα τό ὁποῖο μέ τή λαβίδα (τό κουταλάκι) μᾶς μεταδίδει ὁ ἱερεύς καί τούς μέν καταλλήλως προετοιμασμένους θερμαίνει καί φωτίζει τούς δέ ἀναξίως προσερχομένους καταφλέγει.

Δ) Ὁ **ἀ σ τ ε ρ ί σ κ ο ς** συμβολίζει τό ἄστρο τῆς Βηθλεέμ ἀλλά καί τό στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ, ἔχει δέ καί πρακτική σημασία ὥστε τά καλύμματα νά μή ἔρχονται σέ ἐπαφή μέ τά μέρη τοῦ ἄρτου πού βρίσκονται πάνω στό δίσκο.

Ε) Τά **κ α λ ύ μ μ α τ α** συμβολίζουν καί τά σπάργανα τοῦ Χριστοῦ μέ τά ὁποῖα τόν τύλιξαν μετά τή Γέννηση ἀλλά καί τά σάβανα μέ τά ὁποῖα τόν τύλιξαν μετά τή Σταύρωση καί αὐτό γιατί ἡ κόγχη τῆς ἁγίας Προθέσεως συμβολίζει καί τό σπήλαιο τῆς Γεννήσεως (ἀπό τή Γέννηση ξεκινᾶ τό ἔργο τῆς Θείας Οἰκονομίας, ὅπως ἀπό τήν Πρόθεση ξεκινᾶ ἡ Θεία Λειτουργία πού εἶναι τό ἴδιο τό σχέδιο τῆς Θείας Οἰκονομίας) καί τό μνημεῖο τῆς ταφῆς ὅπου μέ τήν Ἀνάσταση καί τήν Ἀνάληψη, πού ἀκολουθεῖ, τελειώνει τό σχέδιο τῆς Θείας Οἰκονομίας καί αὐτή ἡ Θεία Λειτουργία. Γιά τό λόγο αὐτό ἔχουν σχῆμα σταυροῦ ἀφοῦ ὅλο τό σχέδιο τῆς Οἰκονομίας στηρίζεται στό Σταυρό καί τήν Ἀνάσταση.

ΣΤ) Ὁ **ἀ έ ρ α ς** εἶναι ἕνα ὀρθογώνιο ὕφασμα μέ δύο κορδέλες στήν ἄκρη, τό ὁποῖο καλύπτει ταυτόχρονα καί τά δύο σκεύη (Ποτήριο - Δισκάριο) καί συμβολίζει ὅ,τι καί τά καλύμματα καί ἐπί πλέον τή φωτεινή νεφέλη τοῦ ὄρους Θαβώρ ἤ καί τό καταπέτασμα πού χώριζε, στήν ἐποχή τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τά Ἅγια τῶν Ἁγίων.

Ζ) Ἡ **λ ό γ χ η**, μικρό μαχαιράκι σέ σχῆμα λόγχης, συμβολίζει τή λόγχη μέ τήν ὁποία ἕνας ἀπό τούς στρατιῶτες, τούς παρευρισκομένους στή Σταύρωση, ἔνυξε τήν πλευρά τοῦ Χριστοῦ γιά νά διαπιστώσει ἄν ζεῖ καί τότε βγῆκε αἷμα καί ὕδωρ.

Η) Τ ό **θ υ μ ι α τ ό** μέ τίς τέσσερις ἀλυσίδες συμβολίζει τούς τέσσερις Εὐαγγελιστές, μέ τά δώδεκα κουδουνάκια τούς Ἀποστόλους, τό κήρυγμα τῶν ὁποίων ἀκούστηκε σέ ὅλη τήν Οἰκουμένη, μέ τή βάση του τήν Παναγία πού δέχθηκε στά σπλάχνα της τό Χριστό χωρίς νά καεῖ, ὁ Ὁποῖος συμβολίζεται μέ τό ἀναμμένο κάρβουνο. Τό θυμίαμα τέλος συμβολίζει τήν προσευχή πού ἀνέρχεται πρός τόν οὐρανό, ἤ τήν ψυχή πού ὅταν θερμαίνεται ἀπό τήν πίστη ἀνίσταται καί γεμίζει μέ τά χαρίσματα τοῦ ἁγίου Πνεύματος πού συμβολίζονται μέ τήν εὐωδία τοῦ θυμιάματος.

Τά **φ ῶ τ α** δέ τοῦ ναοῦ συμβολίζουν τούς ἀστέρες ἀφοῦ κρέμονται ἀπό τόν οὐρανό (τόν τροῦλο) ἀλλά καί τούς ἁγίους, μποροῦν δέ ἀνάλογα μέ τό τί εἴδους φῶτα εἶναι νά συμβολίζουν καί ἄλλα πράγματα. Τά ὄρθια φῶτα γιά παράδειγμα συμβολίζουν τή στήλη πυρός τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τά τρίφωτα τήν Ἁγία Τριάδα, τά ἑπτάφωτα τά χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τά δωδεκάφωτα τούς ἁγίους Ἀποστόλους κ.ἄ. Τά φῶτα ὅμως, πρέπει νά ποῦμε, σώζουν καλύτερα τούς συμβολισμούς τους καί βοηθοῦν καί τήν ψυχή νά κατανυχθεῖ ὅταν εἶναι φυσικά, ὅπως στά περισσότερα ἀπό τά μοναστήρια μας, δηλαδή ἀποτελούμενα ἀπό κεριά καί κανδήλια πού καῖνε καί ὄχι τεχνητά πού προέρχονται δηλ. ἀπό ἠλεκτρικό ρεῦμα.

Τά **κ ε ρ ι ά** καί τό **λ ά δ ι** εἶναι μία προσφορά πρός τόν Θεό ἀπό αὐτά τά ὑλικά ἀγαθά πού ὁ ἴδιος μᾶς δίνει (τά Σά ἐκ τῶν Σῶν) καί συμβολίζουν τά μέν κεριά τό εὔπλαστο καί μαλακό τῆς ψυχῆς ἀλλά καί τήν ἐνωτική δύναμη τοῦ ἁγίου Πνεύματος διότι τά κεριά κατασκευάζονται, ἔτσι τουλάχιστον θά ἔπρεπε, ἀπό τό ἁγνό κερί πού φτιάχνει ἡ μέλισσα, ἡ ὁποία γιά νά παρασκευάσει τό κερί μαζεύει τή γύρη ἀπό διάφορα λουλούδια. Γιά τό λόγο αὐτό τό κερί μᾶς θυμίζει καί τήν ἐργατικότητα τῆς μέλισσας ἀλλά καί τό γεγονός ὅτι μαζεύει ὅ,τι καλό καί ἀπορρίπτει ὅ,τι ρυπαρό. Θυμίζει ἐπίσης τό κερί τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο τό Πῦρ, ἡ Θεότητα δηλαδή, ἑνώνεται μέ τήν εὔπλαστη ψυχή καί τή μαλακώνει ἀλλά καί τή φωτίζει καί τήν ἴδια καί ὅλους ὅσοι ἔρχονται σέ κοινωνία μαζί της.

Τό λάδι συμβολίζει τό ἄπειρο ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ἀλλά καί τά κανδήλια συμβολίζουν τήν Ἐκκλησία πού εἶναι μεταδοτική Θείου ἐλέους καί φωτιστική. Συμβολίζουν βέβαια ὅπως εἴπαμε καί τά κεριά καί τό λάδι πάνω στούς πολυελέους ἤ μπροστά ἀπό τίς εἰκόνες τῶν ἁγίων τούς ἴδιους τούς ἁγίους πού τό Φῶς τους ἔλαμψε, κατά τό λόγο τοῦ Κυρίου, «ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τά καλά ἔργα καί δοξάσωσι τόν Πατέρα τόν ἐν τοῖς οὐρανοῖς». Ὑπάρχουν πολλοί λόγοι γιά τούς ὁποίους πρέπει οἱ Ὀρθόδοξοι νά ἀνάβουμε τό καντήλι ὅπως γιά παράδειγμα γιά νά μᾶς θυμίζει τήν ἀνάγκη γιά προσευχή, γιά νά φωτίζει τό χῶρο καί νά διώκει τό σκότος ὅπου ἐπικρατοῦν οἱ δυνάμεις τοῦ κακοῦ, γιά νά μᾶς θυμίζει ὅτι ὁ Χριστός εἶναι τό μόνο ἀληθινό Φῶς καί ἡ πίστη σέ Αὐτόν εἶναι Φῶς, γιά νά μᾶς θυμίζει ὅτι ἡ ζωή μας πρέπει νά εἶναι φωτεινή, γιά νά μᾶς θυμίζει ὅτι ὅπως τό καντήλι ἀπαιτεῖ τό δικό μας χέρι γιά νά ἀνάψει ἔτσι καί ἡ ψυχή ἀπαιτεῖ τό χέρι τοῦ Θεοῦ, τή Χάρη Του δηλαδή, γιά νά μᾶς θυμίζει ὅτι πρέπει τό θέλημά μας νά καεῖ καί νά θυσιαστεῖ γιά τήν ἀγάπη πρός τό Θεό κ.ἄ. Ἐννοεῖται, βέβαια, ὅτι ὅπως τό κερί γιά νά ἀποτελεῖ πραγματική προσφορά πρέπει νά εἶναι γνήσιο ἔτσι καί τό λάδι τῶν καντηλιῶν πρέπει νά εἶναι ἐλαιόλαδο καί μάλιστα ὅσο τό δυνατόν καλύτερης ποιότητος. Ἄλλωστε ὁ Κύριος προσευχήθηκε στόν κῆπο τῶν Ἐλαιῶν καί ὁ ναός μέ τά κανδήλια μετατρέπεται σέ νέο κῆπο καί ἐλέους (λαδιοῦ) καί Ἐλέους Θεϊκοῦ

Οἱ **ε ἰ κ ό ν ε ς** δέ συμβολίζουν τίποτα, ἀλλά ἁπλῶς ἀναπαριστοῦν εἴτε τά πρόσωπα πού εἰκονίζουν, τό Χριστό, τήν Παναγία τούς ἁγίους, εἴτε τά γεγονότα καί

δηλώνουν τήν παρουσία ὅλων τῶν προσώπων, ὅλων τῶν ἁγίων μέσα στή λατρευτική ζωή ἀλλά καί κηρύττουν ὅλο τό σχέδιο τῆς Θείας οἰκονομίας μέ τήν ἀναπαράσταση τῶν γεγονότων διότι οἱ εἰκόνες εἶναι «τά βιβλία τῶν ἀγραμμάτων». Οἱ πιστοί καλοῦνται νά μιμηθοῦν τά εἰκονιζόμενα πρόσωπα καί νά βιώσουν τά γεγονότα τά ὁποῖα βλέπουν ἤ νά διδαχθοῦν ἀπό αὐτά. Οἱ πιστοί ἐπίσης προσκυνοῦν, ὄχι λατρευτικά, ἀλλά τιμητικά τίς εἰκόνες ἀποδίδοντας τήν τιμή ὄχι φυσικά στήν ἴδια τήν εἰκόνα, στό ὑλικό ἤ τήν τέχνη, ἀλλά στό εἰκονιζόμενο πρόσωπο.

Τά **ἄ μ φ ι α** τῶν ἱερέων εἶναι συνήθως πολυτελῆ ἀκριβῶς διότι στή λατρεία τοῦ Θεοῦ διαλέγουμε νά δώσουμε καί ὅ,τι καλύτερο ἔχουμε. Ἄν κανείς διαβάσει τίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ καί τίς ὁδηγίες γιά τό πῶς θά κατασκευασθοῦν καί ὁ ναός ἀλλά καί τά ἀρχιερατικά ἄμφια τοῦ Ἀαρών, στήν Παλαιά Διαθήκη, τότε θά μείνει ἔκπληκτος ἀπό τήν πολυτέλεια πού ζητεῖ ὁ Θεός, ἀπό τήν ἀκρίβεια τῶν ὁδηγιῶν Του ἀκόμα καί γιά τήν πιό μικρή καί ἀσήμαντη, ὅπως ἴσως θά φαινόταν σέ μᾶς , λεπτομέρεια καί ἀπό τήν ἀπολυτότητά Του στήν ἐφαρμογή τῶν ὁδηγιῶν αὐτῶν. Ἀξίζει νά ἀναφέρουμε ὅτι ὁ Θεός ζητᾶ ἀκόμα καί τά καρφιά πού θά χρησιμοποιηθοῦν νά εἶναι χρυσά. Αὐτό βέβαια σέ καμία περίπτωση δέ δικαιολογεῖ τή σπατάλη ἑκατομμυρίων, ἤ τήν ὕπαρξη δεκάδων πολυτελῶν ἱερατικῶν στολῶν. Ἁπλῶς θά πρέπει νά μή χρησιμοποιοῦμε γιά τή λατρεία τοῦ Θεοῦ, γιά τήν ὁποία προορίζονται καί τά ἄμφια, ὅ,τι εὐτελέστερο καί περιττό ἤ κακόγουστο, ὅ,τι ἁπλῶς μᾶς περισσεύει. Ἄς δοῦμε ὅμως ἐν περιλήψει τό συμβολισμό τῶν ἀμφίων κάθε βαθμοῦ.

Α) Τό **σ τ ι χ ά ρ ι ο** εἶναι ποδήρης χιτώνας τόν ὁποῖο φοροῦν οἱ φορεῖς καί τῶν τριῶν βαθμῶν τῆς ἱερωσύνης (διάκονος, πρεσβύτερος, ἐπίσκοπος) συμβολίζει τήν ἁγνότητα καί τήν πνευματική χαρά, ἀλλά καί τό καθαρό καί ἀμόλυντο τῆς ἱερατικῆς τάξεως.

Β) Τό **ὀ ρ ά ρ ι ο** εἶναι μιά ταινία ὑφάσματος πού κρέμεται ἀπό μπροστά καί στό πίσω μέρος τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου τοῦ διακόνου καί συμβολίζει τά φτερά τῶν Ἀγγέλων καί γιά τό λόγο αὐτό παλαιότερα, μερικές φορές ἀκόμα καί σήμερα, ἀνέγραφε τή φράση «Ἅγιος, Ἅγιος, Ἅγιος Κύριος Σαβαώθ πλήρης ὁ οὐρανός καί ἡ γῆ τῆς δόξης Σου».

Γ) Τά **ἐ π ι μ ά ν ι κ α**, τά ὁποῖα εἶναι δύο καί δένονται στά χέρια καί τῶν τριῶν ἱερατικῶν βαθμῶν, συμβολίζουν τή δημιουργική χεῖρα τοῦ Θεοῦ καί θυμίζουν ταυτόχρονα ὅτι ὁ λειτουργός δανείζει ἁπλῶς τά χέρια του γιά νά λειτουργήσει ὁ ἴδιος ὁ Χριστός. Συμβολίζουν ἀκόμα καί τίς χειροπέδες μέ τίς ὁποῖες ἔδεσαν τό Χριστό καί παλαιότερα ἦταν ἄμφιο μόνο ἀρχιερατικό.

Δ) Τό **ἐ π ι τ ρ α χ ή λ ι ο** εἶναι τό χαρακτηριστικό ἄμφιο τοῦ δευτέρου βαθμοῦ τῆς ἱερωσύνης, τοῦ πρεσβυτέρου,καί ἀποτελεῖται ἀπό δύο λωρίδες πού κρέμονται ἀπό τόν τράχηλο (ἐπι – τραχήλιο) τοῦ ἱερέως. Εἶναι στήν πραγματικότητα τό ἴδιο ἄμφιο

μέ τό ὀράριο γι’αὐτό καί παλαιότερα κατά τή χειροτονία ἀπό διάκονο σέ πρεσβύτερο ὁ χειροτονῶν ἐπίσκοπος δέν ἔδιδε ἄλλο ἐπιτραχήλιο στό νέο ἱερέα ἀλλά ἁπλῶς ἔφερνε τό πίσω μέρος τοῦ ὀραρίου μπροστά στό δεξιό ὦμο. Συμβολίζει τήν ἐξουσία τήν ὁποία ἔπαιρναν οἱ βασιλεῖς καί οἱ ἱερεῖς στήν Παλαιά Διαθήκη μέ τή χύση λαδιοῦ ἐπί τῆς κεφαλῆς, συμβολίζει, δηλαδή , καί ἀναπαριστᾶ αὐτό τό λάδι πού τρέχει πάνω στόν ἱερέα, τήν ἱερατική ἐξουσία πού ὁ Θεός τοῦ ἔδωσε. Τά κρόσια πού κρέμονται ἀπό τό ἐπιτραχήλιο συμβολίζουν τίς ψυχές τῶν ἀνθρώπων οἱ ὁποῖες εἶναι κυριολεκτικά κρεμασμένες ἀπό τόν τράχηλό του καί γιά τίς ὁποῖες θά λογοδοτήσει, τά δέ ἑπτά κουμπιά πού εἴθισται νά ἔχει πάνω συμβολίζουν τά ἑπτά χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἤ καί τά ἑπτά μυστήρια.

Ε) Ἡ **ζ ώ ν η**, τήν ὁποία φοροῦν μόνον οἱ Πρεσβύτεροι καί οἱ Ἐπίσκοποι θυμίζει ὅτι ὁ ἱερεύς ἑτοιμάζεται νά ἐπιτελέσει ἔργο σπουδαῖο καί δύσκολο, τή Θεία Λειτουργία, καί γι’ αὐτό ἀπαιτεῖται ἑτοιμότητα καί ἐγρήγορση. Οἱ ἄνθρωποι πάντα, ἰδιαίτερα στίς ἀγροτικές περιοχές, ζώνονταν (ἔσφιγγαν τή ζώνη τους) γιά νά εἶναι ἕτοιμοι γιά τή δουλειά. Συμβολίζει ἡ ζώνη ὅμως καί τή νέκρωση τῆς σαρκός καί τῶν σαρκικῶν παθῶν ἀκριβῶς διότι στά ἐπινεφρίδια βρίσκεται ἡ ἕδρα τῶν σαρκικῶν παθῶν. Γιά τόν ἴδιο λόγο καί οἱ μοναχοί φοροῦν πάντα δερμάτινη ζώνη.

ΣΤ) Τό **φ α ι λ ό ν ι ο** εἶναι ἕνας χιτώνας μέ τή μορφή κοντοῦ μανδύα τό ὁποῖο φοροῦν πλέον μόνον οἱ πρεσβύτεροι, ἐνῶ παλαιότερα καί οἱ ἐπίσκοποι, καί συμβολίζει τή χλαμύδα πού φόρεσαν στό Χριστό γιά νά τόν χλευάσουν. Φανερώνεται μέ τόν τρόπο αὐτό ὅτι ὁ Ἱερέας βρίσκεται εἰς τόπον καί τύπον Χριστοῦ ἀλλά καί ὅτι πρόκειται νά τελέσει καί αὐτός τήν ἴδια τή θυσία τοῦ Χριστοῦ. Τό γεγονός μάλιστα ὅτι ὁ χιτώνας τοῦ Κυρίου ἦταν ἄραφος θυμίζει καί στόν ἱερέα καί στούς πιστούς ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι Μία καί δέν πρέπει νά σχίζεται. Ὁ ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός μᾶς πληροφορεῖ, τέλος, ὅτι τό φαιλόνιο δέν ἔχει μανίκια γιά νά θυμίζει στόν ἱερέα ὅτι δέν πρέπει νά ἀσχολεῖται μέ κοσμικά πράγματα.

Ζ) Τό **ἐ π ι γ ο ν ά τ ι ο** εἶναι ἕνα ὕφασμα σέ σχῆμα ρόμβου καί κρέμεται ἀπό τόν ὦμο στούς Πρεσβυτέρους ἤ, συνήθως, ἀπό τό σάκο στούς ἐπισκόπους. Συμβολίζει τό λέντιο μέ τό ὁποῖο ἔπλυνε ὁ Χριστός τά πόδια τῶν Ἀποστόλων καί γιά τό λόγο αὐτό τό φορεῖ ὁ ἐπίσκοπος καί οἱ ἱερεῖς πού ἔχουν τιμηθεῖ μέ κάποιο ὀφφίκιο (ἀξίωμα) ἀκριβῶς διότι, κατά τό λόγο τοῦ Χριστοῦ, ὁ πρῶτος πρέπει νά εἶναι πάντων διάκονος καί νά εἶναι ὡς ὁ ἔσχατος. Συμβολίζει ἀκόμα τή Μάχαιρα τοῦ Πνεύματος, ἤ τήν πνευματική μάχαιρα, τήν ἐξουσία δηλαδή καί τή χάρη πού ἔχει ὁ ἐπίσκοπος καί οἱ ἱερεῖς. Κατά τόν ἅγιο Συμεών Θεσσαλονίκης , τέλος, συμβολίζει τή νίκη κατά τοῦ θανάτου.

Η) Ὁ **σ ά κ κ ο ς**, ὁ ὁποῖος κάποτε ἦταν ἄμφιο μόνον τοῦ Πατριάρχου τώρα δέ ὅλων τῶν Ἐπισκόπων καί ἀντικατέστησε τό φαιλόνιο, σώζει καί τό συμβολισμό τοῦ φαιλονίου. Ἐπειδή, ὅμως, ἔγινε κατ’ ἀπομίμηση τοῦ αὐτοκρατορικοῦ σάκκου

συμβολίζει καί θυμίζει ὅτι ὁ ἐπίσκοπος στή Λειτουργική Σύναξη τῶν πιστῶν βρίσκεται εἰς τόπον καί τύπον Χριστοῦ. Θυμίζει καί τό βασιλικό ἀξίωμα τοῦ Χριστοῦ, τό ὁποῖο μαζί μέ τό προφητικό καί ἱερατικό ἔχει ὁ ἐπίσκοπος. Τά δώδεκα κουδουνάκια πού κρέμονται ἀπό τό σάκκο συμβολίζουν τά δώδεκα κουδουνάκια, κατ' ἀντιστοιχία τῶν φυλῶν τοῦ Ἰσραήλ, πού κρέμονταν ἀπό τό σάκκο τοῦ Ἀαρών, καί τούς δώδεκα Ἀποστόλους καί συνεπῶς τό διδακτικό κήρυγμα τοῦ ἐπισκόπου. Ὅπως, τά κουδουνάκια ἀκούγονται σέ κάθε κίνηση τοῦ Ἀρχιερέως μέσα στό ναό, στήν Ἐκκλησία, ἔτσι τοῦ θυμίζουν ὅτι ὅλη ἡ ζωή του πρέπει νά εἶναι κήρυγμα γιά τούς πιστούς καί ὅτι κάθε του πράξη διδάσκει εἴτε ἀρνητικά εἴτε θετικά.

Θ) Τό **ὠ μ ο φ ό ρ ι ο**, τό ὁποῖο κρέμεται ἀπό τούς ὤμους τοῦ ἐπισκόπου καί σταυρώνει μπροστά στό στῆθος του, συμβολίζει τό πλανηθέν πρόβατο τό ὁποῖο ὁ ἐπίσκοπος βρίσκει καί φέρει στούς ὤμους καί γι' αὐτό ὁ ἅγιος Συμεών μᾶς λέει ὅτι πρέπει νά εἶναι κατασκευασμένο ἀπό μαλλί προβάτου.

Βλέπουμε, λοιπόν, ὅτι τά ἄμφια τοῦ μέν διακόνου εἶναι μόνο τρία, γιά τό ἱερό τοῦ ἀριθμοῦ, πέντε τοῦ πρεσβυτέρου γιά τίς πέντε αἰσθήσεις πού πρέπει νά θεραπευθοῦν, καί ἑπτά τοῦ ἐπισκόπου γιά τήν πληρότητα τοῦ ἀριθμοῦ πού δηλώνει τήν πληρότητα τῆς ἱερωσύνης. Ὁ ἐπίσκοπος ὅμως φέρει ἐκτός ἀπό τά ἄμφιά του καί:

Α) Τή **Μ ί τ ρ α**, πού φέρει στό κεφάλι καί εἶναι σέ σχῆμα τρούλου. Ἡ Μίτρα ἔχει τήν ἀρχή της στήν Παλαιά Διαθήκη καί συμβολίζει καί τό ἀκάνθινο στεφάνι τοῦ Χριστοῦ, δεῖγμα ὅτι ὁ ἀρχιερέας μαρτυρεῖ καί σταυρώνεται γιά τό ποίμνιό του καί τήν Ἀλήθεια. Θυμίζει ἀκόμα τό αὐτοκρατορικό στέμμα ἀφοῦ ὁ ἐπίσκοπος βρίσκεται εἰς τόπον καί τύπον τοῦ Βασιλέως τῶν Βασιλευόντων Χριστοῦ.

Β) Τήν **π ο ι μ α ν τ ι κ ή ρ ά β δ ο** πού στήν ἄκρη της ἔχει ἕνα δικέφαλο φίδι πού τά κεφάλια του εἶναι ἐστραμμένα πρός ἕνα σταυρό στό κέντρο καί συμβολίζει τήν ποιμαντική ἐξουσία τοῦ ἐπισκόπου. Γιά τό λόγο αὐτό ὅταν τοῦ δίδεται ἡ ράβδος κατά τή χειροτονία του σέ ἐπίσκοπο τοῦ τονίζεται ὅτι στούς μέν εὐπειθεῖς πρέπει νά εἶναι ράβδος πού θά τούς στηρίζει στούς δέ ἀπειθεῖς, ἀνυπάκουους καί περίεργους ράβδος πού θά τούς πονέσει. Αὐτό ἐφήρμοζαν καί ἤξεραν ὅλοι οἱ Πατέρες ὅταν γίνονταν τόσο σκληροί καί ἀπόλυτοι ἀπέναντι ἀκόμα καί σέ βασιλεῖς καί αὐτοκράτορες ἐν ὀνόματι ὅμως τῆς Ἀληθείας καί ὄχι ἐν ὀνόματι τῶν προσωπικῶν τους ἐπιδιώξεων. Θυμίζει ὅμως ἡ ράβδος καί τή νίκη τῶν Ἰσραηλιτῶν μέ τό χάλκινο φίδι ἐναντίον τῶν φιδιῶν, τῶν πειρασμῶν δηλαδή καί τῶν ἐνεργειῶν τοῦ διαβόλου, πού καλεῖται ὁ ἐπίσκοπος, ὅπως ὁ Μωυσῆς νά διώξει ἀπό τό ποίμνιό του μέ τή Χάρη τοῦ Σταυροῦ καί τοῦ σταυρικοῦ, τοῦ ἀσκητικοῦ δρόμου.

Γ) Ὁ **Σ τ α υ ρ ό ς** καί τό **ἐ γ κ ό λ π ι ο** πού κρέμονται ἀπό τόν τράχηλό του μπροστά στό στῆθος ἀκριβῶς διότι ἐκεῖ βρίσκεται καί ἡ καρδιά του, θυμίζουν καί στόν ἴδιο καί στούς πιστούς ὅτι πρέπει ἡ καρδιά του νά ἀνακαινισθεῖ καί νά

καθαρισθεῖ μέ τή σταυρική καί πάλι Χάρη. Εἶναι ἐπίσης ὁ Σταυρός καί τό ἐγκόλπιο καί μία ὁμολογία τῆς πίστεως πού ὁ ἀρχιερέας εἶναι ὑποχρεωμένος πάντοτε νά κάνει ἀρχίζοντας ἀπό αὐτήν τή χειροτονία του κατά τήν ὁποία ἀπαγγέλλει τό Σύμβολο τῆς πίστεως ὁμολογῶντας τήν Ὀρθόδοξη Πίστη καί ὑποσχόμενος τή διαφύλαξη καί τήρηση τῶν ἱερῶν Κανόνων τῆς Ἐκκλησίας.

Δ) Ὁ **μ α ν δ ύ α ς** τόν ὁποῖο φορεῖ ὅταν χοροστατεῖ δηλώνει καί αὐτός τό βασιλικό του ἀξίωμα ἀλλά καί μέ τίς πτυχές πού ἔχει, φανερώνει τό γεγονός ὅτι ἡ πνευματική ζωή ἔχει πολλές πτυχές καί πολλά μέτωπα.

Ε) Τέλος τό δ ι κ έ ρ ι συμβολίζει τίς δύο φύσεις τοῦ Χριστοῦ καί τό τ ρ ι κ έ ρ ι τήν Ἁγία Τριάδα.

Ὅλα βέβαια τά παραπάνω εἶναι συμβολισμοί καί προτυπώσεις πού μᾶς ἔδωσαν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καί μπροστά στίς ὁποῖες κανείς ὑποκλίνεται. Οἱ συμβολισμοί αὐτοί βοηθοῦν τόν ἄνθρωπο νά στρέφει διαρκῶς τό λογισμό του πρός πράγματα πολύ ἀνώτερα ἀπό αὐτά πού οἱ σωματικές αἰσθήσεις βλέπουν καί ἀντιλαμβάνονται. Ἔτσι μέσα στή λειτουργική ζωή ὁ ἄνθρωπος μαθαίνει πολύ εὔκολα, σχεδόν αὐτόματα, αὐτό πού οἱ Πατέρες θεωροῦν πρῶτο βῆμα στήν πνευματική ζωή, νά φυλάει δηλαδή τίς πέντε αἰσθήσεις ὥστε τά ἐρεθίσματα ἀπό αὐτές νά μήν καταλήγουν σέ λογισμούς κακούς ἤ καί ἀδιάφορους, ἀλλά σέ λογισμούς ἀγαθούς, πού γίνονται ἀφορμή γιά κοινωνία μέ τό Θεό.

*(Η ερώτηση υποβλήθηκε από επισκέπτη της ιστοσελίδος "**ΟΡΘΡΟΣ**" και η απάντηση δόθηκε από τους υπευθύνους της ιστοσελίδος)*